Javaslat

Városunk névadójának, Vasvári Pál teljes és összetett életművének

a

Tiszavasvári Települési Értéktárba történő felvételéhez

Készítette:

Tiszavasvári Város Önkormányzata

P. h.:

……..

Dr. Fülöp Erik polgármester

Tiszavasvári, 2015. december 15.

I. A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:

Tiszavasvári Város Önkormányzata

Összeállította: **Kocsi Erika történész, megbízott szakértő**

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név:	Sipos Ibolya alpolgármester
Levelezési cím:	4400 Tiszavasvári, Városháza tér. 4.
Telefonszám:	70-772-2612
e-mail cím.	ibolyasipos@gmail.com

II. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése:

Városunk névadója, Vasvári Pál teljes és összetett életműve

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

□agrár- és élelmiszergazdaság	□ egészség és életmód	□ épített környezet
□ ipari és műszaki megoldások	**X kulturális örökség**	□ sport
□ természeti környezet	□ turizmus	

2. A nemzeti érték fellelhetőségének helye:

Tiszavasvári, annak háztartásai, rendezvényei és a környező kis települések gasztronómiai felületei

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

X települési	□ tájegységi	□megyei	□ külhoni magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

„Mert minden pártkérdésen felül áll a magasztos szó: nemzetegység! Ha mi egymás között birkóznánk, ellenségeink kacagnának s bátorságot nyernének. Megosztatlan ridegséggel kell állnunk, mint a sziklaszál. Véleménykülönbség lehet, de pártoskodásnak lenni nem szabad!”

Vasvári Pál

(1826. július 14-1849. július 13.)

Városunk fiatalon elhunyt, ám annál tartalmasabb, kalandosabb és az *1848-as* forradalmi eseményekben meghatározó szerepe miatt országos hírnevet szerző fiának gondolatai, mint minden saját korát megelőző nagy szellemé ma is időtálló, korszerű politikai kultúrát tükröznek napjainkban is követendő igazságként.Köztudott, hogy a*Tiszavasvári Járás* központjává váló városunk mai nevét *1952-ben* kapta éppen*Vasvári Pálra* emlékezve kapta, de voltaképpen *1950-ben* jött létre *Bűdszentmihály* és *Tiszabűd*egyesítésével, bár a két település már korábban, 1941 és 1946 között is egyesítve volt *Bűdszentmihály*néven.

Mindig izgalmas kérdés, hogy egy-egy helytörténeti és országos vonatkozásban meghatározónak számító személyiség milyen családi gyökerekkel rendelkezik. *Vasvári Pál* őseiről, a *Fejér* családról kevés adat maradt fenn, de a leghitelesebb történelmi források szerint a famíliát *I. Rákóczi* György felesége telepítette be a *Nyírségbe* a *XVII. században.Vasvári Pál* nagyapja, *Fejér János* felszabadított jobbágy volt, 1746-ban született *Nyírgelsén.Bacsinszky András* munkácsi görögkatolikus püspök szentelte pappá, s hivatását fia is követte. *Fejér Pál – Vasvári* édesapja – 1786. január 25-én született *Palágyon*, 1814-től 1821-ig *Dámócon* volt parókus. Ezután 1827-ig adminisztrátor volt *Bűdön,* mivel a falu kegyura, - mint arra a lentiekben még kitérünk- *Dogály János* nem engedte parókussá kinevezni, mert mást kívánt a posztra. Felesége *Méhey Erzsébet* volt, akitől öt gyermeke született, - bár a testvérek számát illetően is eltérő történészi vélemények léteztek sokáig-, mégpedig: *Ágoston, János, Emánuel, Elek és Pál. Közülük Emánuel pap, Elek* pedig jogász lett.

Érdekes tény, hogy maga *Vasvári Pál Fejér Pál* néven látta meg a napvilágot 1826. július 14-énid. *Fejér Páltiszabűdi görög katolikus pap* és *Méhey Erzsébet* gyermekeként, és **nevét *Nyírvasvári* után vette fel,mégpedig 22 évesen, 1847-ben, írói-politikusi közéleti névként, amikor tanítani kezdett *Teleki Blanka Leánylíceumában.***(Érdekes belegondolni, hogy ha *Vasvári Pál* mégis *Fejér Pál* néven él és tevékenykedik tovább, akkor most milyen nevet viselve őrizné városunk neves fia emlékét?) *Nyírvasváriba* egyébként *Tiszabűdről*, majd *Hajdúböszörményből* települt át véglegesen, még gyermekként családjával. Az is izgalmas tény történészi szemmel vizsgálva, hogy ma már magától értetődő és büszkeségre okot adó tényként rögzíti minden *Vasvári Pállal* foglalkozó írás, hogy ***Tiszabűdön* született.** Ám az is tényvalóság, hogy korábban ez nem számított ilyen evidenciának, hiszen a régebbi történeti

munkák – pl. *Thallóczy Lajos* 1882-ben megjelent, vagy *Jordáky Lajos* 1945-ben és *Fekete Sándor* 1951-ben közzétett *Vasvári-életrajza*tévesen *Nyírvasvárit* jelölték meg szülőfalvaként, holott *Vasvári* valóban ott töltötte ifjúkorát, és mint jeleztük, erről a faluról vette fel nevét, de nem ott született. Érdekes, hogy más változatok is éltek. *Kovács Lajos* pl. azt írta, „*Szatmár megyéből, Berencze mellől*" való, *Mészáros Károly* pedig a „*hajdúböszörményi orosz pap fiá*"-nak nevezi. A valós adatot közlő, megmásíthatatlan döntő szót végül épp egy kolléga, *dr. Lázár Béla* mondta ki, **aki a *tiszabüdigörögkatolikusparóchia* keresztelési anyakönyvéből „ásta elő" a feljegyzést, amely szerint *Fejér Pál* (a későbbi Vasvári Pál) itt született 1826. július 14-én.** Édesapja *tiszabüdi lelkész* volt, aki *1821. május 9-én* nyitotta meg ezt az anyakönyvet. A bejegyzés szerint a kis édesanyja *Méhay Erzsébet* volt, a keresztelő pap: *Petrassovits János vencsellőiparóchus,* a keresztszülők pedig: *Lupess István* esperes, aki előzőleg tiszabüdiparóchus volt, és felesége, *Keresztessy Anna.*

A szülők egészen pontosan gyermekük világrajövetele előtt 5 évvel, *1821. május 4-én költöztek Büdre*, s a magyar rutén és latin nyelvet igen jól ismerő, művelt lelkész édesapa magyarul *prédikált és katekizált*, s egyben ellátta az iskolaigazgatói feladatokat is. Fia sokoldalú szellemisége és alapos műveltsége és retorikai tehetsége nyilván a családi mintából és alapokból is nagyban táplálkozott. Az édesapának a falu kegyurával fennálló vitája miatt kellett elhagynia családjával lakhelyét 1827-ben, mert *Dogály János*, a szóban forgó nagyhatalmú kegyúr nem járult hozzá a lelkész *parochussá*történő kinevezéséhez. *Id. Fejér Pál1827. november 22-én írt be utoljára a tiszabüdi anyakönyvbe,* hat év utáni kitartó szorgos munka után otthagyta a *paróchiát,* és családjával együtt *Hajdúböszörménybe* költözött.**Így maga *Vasvári Pál* sem sok időt, még 1 évet sem töltött szülőfalujában**élete során, viszont *Nyírvasváriban* csaknem 10 évig élt a család**.** S nem szabad megfeledkezni a *Hajdúböszörményben* eltöltött, említett átmeneti időszakról, mert a hajdúváros is nagy hatással volt szellemi fejlődésére, hazafias gondolkodásmódjának kiformálódására. ***Vasvári* 1837-ben iratkozott be a nagykárolyi piarista gimnáziumba, ahol kezdetben kosztos diákként tanult,**vagyis a kollégium helyett egy helybéli asszony viselte gondját. A piaristák – a „*kegyes atyák*" – színvonalas iskolát tartottak fenn, intézetük ekkor már több, mint százéves volt. Teret engedtek a magyar nyelvnek, a természettudományoknak, a modern nyelveknek, erős retorikai képzést adtak, aminek *Vasvári* később ugyancsak hasznát vette, falai közt virágzott a diákszínjátszás is. **A fiatal *Pál* osztályában első eminens volt, sőt az intézet legjobb növendékeként tartották számon, amit az is bizonyít, hogy ő köszönt el a végzős növendékek nevében.** Sokoldalú – *matematika, geometria, orvostudomány, történelem, költészet* iránti – érdeklődését ebből az iskolából vitte magával, **a város és a gimnázium feltétlenül hozzájárult a magyarság sorsa iránti felelősségének elmélyüléséhez is.**A középiskolai végzettség azt jelentette, hogy az illető folytathatta tanulmányait *jogi, teológiai, filozófiai vagy orvosi karon*, s idővel *gróf Károlyi József*is felfigyelt kiváló eredményeire, tehetségére, átlagon túlmutató szellemére és felvette őt házitanítónak gyermekei mellé.Minden ember, minden formálódó fiatal szellem életében vannak meghatározónak számító fejlődési, formálódási évek: **a fiatal fiú életében az arisztokrata család szolgálatában eltöltött időszak bizonyult ilyen szempontból meghatározónak. Egyrészt az szellemi, intellektuális közeg, a magasabb életminőség okán, de *méginkább* azért, mert a család anyagi támogatásának köszönhetően juthatott fel *Pestre* és pillanthatott be épp a magyar történelem legvibrálóbb, forradalom előtti, késő reformkori időszakában a reformkori politikai folyamatokba, küzdelmekbe, szellemi dinamizmusba.**

Érdekes momentuma tehát a fiatal *Vasvári* magyar történelem szempontjából meghatározó életívének, hogy a függetlenségért, polgári átalakulásért küzdő korszak egyik vezéregyénisége épp egy mecénás lelkületű arisztokratának köszönheti *Pestre* való

feljutásával azt a fajta látásmódot és tudást, mely „bemozgatta" Őt a későbbi forradalmi eseményekbe. A tehetséges és tudásvágyó, szellemileg nyitott fiatalember egyébként a fővárosba kerülve beiratkozott az egyetemre 1843-ban, ahol előbb bölcsészetet, majd jogot tanult – az 1848-as forradalom idején is épp joghallgató volt –, de legjobban az emberiség fejlődésívének fő mozgástörvényeit vizsgáló tantárgy, **a történelem keltette fel az érdeklődését. *Vasvári* fiatal kora ellenére tehát kivételesen tájékozott, nemzedékének kétségkívül legnagyobb tudású alakja volt**, s Naplója sorai is érzékletesen támasztják mindezt alá, hisz sokirányú, megalapozott és későbbi közéleti szerepét is magabiztossá tévő tudásáért komoly áldozatot hozott:

"Barátaim tudják, miszerint ifjúságom legszebb napjait a könyvtárakban töltém el. . . . Mint jogász első jeles voltam a statisztikából, de azért a statisztika diktáló tanárát egy héten alig láttam egyszer az egyetemen..,, s azért ehelyett az egyetemi könyvtárba mentem, s a történeti könyveket olvasám."

A fennmaradt dokumentumok szerint a jogi kar első évét befejezte, a 2. évet elkezdte, de nemigen fejezte be, a 3. évbe pedig bele sem fogott épp a történelem, illetve a történetírás iránti felfokozódó, alkatához, érdeklődéséhez igazán közelálló irány miatt, majd tanítani kezdett, és aztán betörtek életébe a nagy történelem-formáló idők, amelyek mindenestől megváltozatták az élete folyását is. **A történelem, mint szaktárgy területén legtöbbet *Horvát Istvántól* merített. Professzorában a közvéleményt alakítani képes tudós ismerte meg, és ez a mozzanat bizonyára közrejátszott abban, hogy később közéleti szereplést vállalt.** Érdekes, hogy itt is talált szellemi-lelki nevelődéséhez, fejlődéséhez egy ilyen kiváló mentort, *Horvát István* nyelvész-történész személyében, akinek irányító hatása révén *Michelet, Hegel* és az akkor már kiformálódó utópista szocializmus egyik neves képviselője, *ÉtienneCabet* is komoly hatást gyakorolt a fiatalember gondolkodására, műveltségi, szemléleti irányaira. *Horvát Istvántól* – temetésén – *Fejér Pál* búcsúzott el az ifjúság nevében. Az egyetemista *Pálbekapcsolódott a diákkörök munkájába is. 1844-45-ben az Egyetemi Magyar Társulat, 45-46-ban az Irodalmi Kör tagja*, sőt egyik vezetője lett. Közben írogatni, publikálni kezdett, történelmi tanulmányokat, verseket. Sajátos műfaja volt a „*beszély",* a történelmi tárgyú elbeszélés. Első beszélyei a *Honderű* 1846-os számaiban jelentek meg.

Mindeközben, még egyetemre kerülésekor meghalt édesanyja 1843 körül:

„Hat év előtt, anyám elhunyta után, egyedül indultam a nagyvilágba… A történet komoly múzsáját, Cliótválasztottam második anyámul.... Ez tanított meg az ős- és újabb kor nagy embereinek elveire." /Vasvári Naplójából/

A fentiekből fakadó sokirányú és összetett történelemfilozófiai, politikai és eszmetörténeti látásmód és műveltség következménye, hogy *a forradalmiság, a nacionalizmus és a polgárosodás* eszméi később igen sajátos és egyedi, nyilván a fentiekből fakadó látásmódot tükröző módon keveredtek *Vasvári* munkáiban. A gondolatait írásaiban is megmutatni kívánó fiatalember ugyanis*Sali Bánk* álnéven többször is publikált az *Életképekben, a Pesti Divatlapban és a Társalkodóban*, sőt 1845-ben *A szerelmes bajnok* című vígeposzával részt vett a *Kisfaludy Társaság* irodalmi pályázatán is. **Nyilván nem írói vénája és tehetsége miatt ismerjük el ma, mégis elképzelhető, - hogy ha élete nem ér tragikusan fiatalon véget, s marad ideje a további szellemi-lelki formálódásra -, talán sors-és küzdőtársa, *Petőfi Sándor* mellett, akár az ő neve is bekerül a reformkori neves magyar irodalmárok sorába is.** Sajnos az Élet ezzel a fejezettel szegényebbé tette a magyar kultúrát, pedig 2 évvel később ***Zrínyi Miklós a költő* című művével bizony elnyerte**

a *15 aranyos pályadíjat,* ami csalhatatlan bizonyítéka annak, hogy igazán tehetséges volt és a fenti feltételezés, miszerint kétségtelen történelmi szerepe mellett helyet kaphatott volna akár a reformkori magyar irodalom nagyjai között is, mindenképpen helytálló.*Berzsenyihez Dánielhez és Kölcsey Ferenchez* hasonló a kor szemléletének megfelelően Ő is a *Szigeti veszedelem szerzőjében* látta meg a saját kora elé példaként állítható emberideált, hiszen a költő-író, politikus és hadvezér *Zrínyi* megtestesítette mindazt, amit a reformkori emberi, művészi és politikai elvárások helyeztek egy olyan hazája sorsáért nem csak gondolkodó, hanem írásaival hatást gyakorló és tettekben is cselekedni vágyó fiatal szellem, mint *Vasvári Pál* számára. Mindezzel párhuzamosan a tehetséges és elhivatott fiatalember már belefogott a hiánypótló jellegű és 40 kötetesre tervezett *Történeti névtár* előzetes munkálataiba, 1848 februárjában pedig *Irányeszmék* című esszéje is nyomdába került. *VasváriPál*tehát igazánígéretes írói pálya előtt állt, amit az is erősített, hogy tanári állása révén stabil megélhetést biztosíthatott magának*Teleki Blanka Leánylíceumában*, ahol érte rajongó 8-12 éves úri leányokat tanított, s ahol a tanári gyakorlat révén történelemszemlélete is sokat formálódott. **Mindenképp szépen felfelé ívelő és komoly szellemi magaslatokat megcélzó életpálya kezdetén rendezte a történelem szeszélye és az adott kor hívó szavamásképp *Vasvári Pál* sorsát az 1848-as forradalmi események közepette.** Átlagon túlmutató hite, lelkesültsége, gondolkodásmódja és tenni akarása révén a fiatalember már 1844 óta a politizáló egyetemi ifjúság ismert alakja volt, mégpedig sokoldalú és minden ellenállást leküzdő módon. Az *Egyetemi Magyar Társulat* betiltása után az *Irodalmi Körben* és az 1847-ben megalapított *Ellenzéki Körben* is aktív szerepet vállalt, így egyáltalán **nem lehet csodálkozni azon, hogya döntő *1847–48 fordulója*már *Petőfi Sándor*környezetében találja őt, és azt sem, hogy értelemszerűen a *Pilvax kávéházban* szerveződő társasággal is kapcsolatba lépett.Lényeges és elgondolkodtató a fiatal szellemiség ereje kapcsán, hogy e maroknyi tehetséges, fiatal értelmiségi képes volt megragadni a történelmi pillanatot.** *Vasvári Pál* ugyanis valóban komolyan vette díjnyertes pályamunkája főhősének, *Zrínyi Miklósnak* a mintáját, mert igazi, sőt páratlan küldetéstudattal rendelkezett. Innentől pedig már ott van a magyar történelem egyik leghangsúlyosabb újkori időszakának minden lényeges eseményénél: *a párizsi és bécsi események után*ugyanis kulcsszerepet játszott az *Irinyi József-féle 12 pont* véglegesítésében és a *március 15-i pesti forradalom megszervezésében*. Vasvári a következő hónapokban nagyhatású szónoklataival valóban az ifjúság és az őket támogató tömeg vezérévé, irányítójává vált. Így a bécsi forradalom hírére (március 14-én) *Vasvári Pál*kezdeményezi a március 15-i tüntetést a *Pilvaxban*. Ezért lelkesen ünnepelték, s így fejezte be a szónoklatát: "....***esküszöm a szabadság istenére, hogy mindaddig nem fogok nyugodni, míg a zsarnokság fenéjét gyökerestül ki nem irtottam" . "Esküszünk mi is"*** - hangzott az ifjak válasza.

Édesapjától örökölt és alapos műveltségi bázisra épülő szónoki képességeit és tömegekre való hatásgyakorlásának pozitív erejét alkalmazva a jó ügy érdekében a neves napon, több helyen – például az egyetemi ifjúság előtt és a *Városházánál* – is beszéddel lelkesítette a tömeget, sőt helyet kapott a *Helytartótanács* elé járuló delegációban, majd a *Közcsendi Bizottmány* tagja lett. ***Vasvári Pálnak* múlhatatlan érdemei voltak abban, hogy a polgárság a következő napokban megőrizte nyugalmát, és a forradalom vérontás nélkül zajlott le,** s mindemellettugyancsak **sokat tett azért, hogy a *Pestre* áttelepülő felelős minisztérium helyzete megszilárduljon.Minden lényege történelmi-politikai mozzanat a központi és a cselekvésre leginkább alkalmas helyen és pozícióban találja őt, ugyanis az ekkor már pályája csúcsán álló *író-politikus* ezután a *Belügyminisztériumban,* majd *Kossuth Lajos pénzügyminiszternél* vállalt titkári állást.** 1848 tavaszán úgy érezte, hasznosabb visszavonulnia a közéleti csatározásoktól, ám amikor a *horvát–magyar* konfliktus *Jellasic*s támadásával forrpontra jutott, cselekvésnélküliségre képtelen személyisége révén

mégis otthagyta nyugodt állását. **A lánglelkű férfi az elsők között követelte a nemzeti honvédsereg megszervezését, majd *KossuthLajos* jóváhagyásával *Somogyba* indult, hogy a népfelkelőket segítse a horvát határőrök elleni küzdelemben.***Vasvári Pál Roth és Jellasic*előretörése folytán végül csak *Fehérvárig* jutott, így ***részt vehetett a győztes pákozdi csatában***, tehát a korabeli küzdelmek csúcspontjának átélése is megadatott számára. Önállóan szervezett szabadcsapatával a *Bécs* felé nyomuló honvédseregek után indult.

Láthatjuk, hogy hazája sorsának pozitív irányait meghatározó minden lényeges fordulópontnál ott volt és aktív, központi szerepet játszott az igen fiatal *Vasvári Pál*, így egészségét ugyanakkor ez idő alatt felemésztette hatalmas tettvágya, így október közepén hazatért a *parndorfi táborból*, és az ellentámadásba lendülő császáriak bevonulásáig *Pesten* tevékenykedett, s **neve mindezért már ekkor szerepelt a halálraítéltek listáján**, ezért a kormánnyal együtt *Debrecenbe* menekült. S ismét egy olyan fordulóponthoz érkeztünk a hihetetlen sodrású életfolyamban, ami „ha ezen a ponton marad", s nem mozdul *Debrecenből,* egy hazája kulturális és politikai életét még sokirányúan gazdagító életutat eredményezett volna, bár a valószínűleg nem úszta volna meg a Haynau-féle vérengzést, ha mégis életben marad. *Vasvári Pál* nyughatatlan lelke azonban rövid időn belül ismét a harctérre vitte őt. *Vasvári* ezúttal *Nagyvárad és Nagyszalonta* környékén fogott toborzásba, majd ***II. Rákóczi Ferencről* elnevezett szabadcsapatával a *Bem* hátában fellázadó románok ellen küzdött, miközben vallásos-forradalmi hevületében „keresztes háborút" akart szervezni az intervenciós orosz erők ellen.**Élete utolsó évének első hónapjában, *1849 januárjában* tágabb szülőföldjén, a *Tisza vidékén* találjuk. Közvetlen területe: *Bihar, Békés, Szabolcs, Szatmár*. Itt szervezett egysége, a szóban forgó *Rákóczi szabadcsapat* mintegy 500 főt foglal magába. Nem gerilla-csoport volt ez, hanem önkéntesek csapata, mely azonban komoly élelmezési és felfegyverzési nehézségekkel küzdött, s e kérdésben többször folyamodott *Kossuth Lajoshoz*. **Az egység zászlószentelésére április 17-én került sor Nagyváradon. A zászlóanya egyébként az a *Teleki Blanka* volt, akinek intézetében tanított *Vasvári Pesten,* s akit gyengéd szálak fűztek a Rákóczi-csapat ifjú parancsnokához.** *Vasvári Pál* minden téren megnyilvánuló maximalizmusát és tökéletességre való törekvését mutatja, hogy még ekkor is képezte magát hadvezetésből, hogy minél jobban helytálljon: elsajátította a csapatszolgálat szabályait és elolvasott egy sereg hadtörténeti tanulmányt, vaskos könyveket, katonai emlékiratokat, tanulmányozta a harcászat alapelveit. A kormány érdemei elismeréséül századossá, majd rövidesen őrnaggyá léptette elő.Mindemellett írói vénáját a korigényekhez igazítva és a közvéleményt tájékoztatva, gyakran küldött tudósításokat a harctéri eseményekről, és ***1849 nyarán* már hangot adott azon kívánságának, hogy visszatérhessen történészi hivatásához, ám életét tragikus hirtelenséggel, mindössze éppen 1 nappal 23. születésnapja előtt metszette ketté a halál kérlelhetetlen gyorsasággal száguldva.** 1849 júliusában történt, hogy *Vasvári Pált* és önkénteseit a *Gyalui-havasokban* táborozó román felkelők ellen küldték, akik *Havasnagyfalu* – más néven *Marisel* – közelében, a *Funtinel*nevű fennsíkon kelepcét állítottak. Egyébként is nagyon betegen, láztól legyengülve érkezett meg a fiatal vezető *Bánffyhunyadra*, s barátai és tisztjei kérték, hogy maradjon a városban, de ő semmi áron nem akart elszakadni a seregtől. A vezénylést átadta *Buzgó* nevű tisztjének s ment a sereggel a *Havasok* közé, utolsó útjára.

A magyarok besétáltak a csapdába, és az **1849 július 13-án vívott ütközetben 400 honvéddal együtt a szabadcsapat vezére is életét vesztette.***Vasvári Pál* holtteste – sors-és küzdőtársa, a másik nagy lánglelkű vezér, „márciusi ifjú", *Petőfi Sándor* földi maradványaihoz hasonlóan – utóbb soha nem került elő, **hősies lényének, tetteinek emléke azonban mindmáig fennmaradt.** A „*márciusi ifjak*" egyik vezéralakja ígéretesen induló írói pályafutása dacára az 1848-49-es forradalom és szabadságharc alatt véghezvitt tettei nyomán

vált híressé, rövid, ám annál eseménydúsabb életével igazolta azt, hogy a tehetség, a nyitottság és a sokoldalúság tetterővel párosulva még fiatalon is egy nemzet sorsát-ez esetben sajnos csak átmenetileg-meghatározó erővé válhat. **A korabeli történelmi mozgástér gyakorlatilag minden felületét felhasználva, sokirányú tudása, karizmája és lelkes dinamizmusa önmagát sem kímélő ereje által állt helyt a kor hazafias magyarsággal szemben támasztott minden kihívásánál.**

Mindig fájóan izgalmas kérdés egy *Vasvári Pálhoz* hasonló, ám sajnálatos fiatalsággal elhunyt tehetség esetében, hogy milyen pályát, milyen politikai-történészi és irodalmári életművet hozott volna létre, ha megadatik neki a kiteljesedett emberi élettartam. **Sokan nem ismerik tehetségének és sokoldalúságának egyéb vetületeit, pusztán a *„márciusi ifjat” és „a szabadságharc mártírját”* látják benne, holott egy komplex, zseniálisba hajlóan sokoldalú és minden érintett területen magas minőséget képviselő életmű az övé.**

1995-ben *Körösfőn* egy emlékoszlopot *Vasvári Pál* domborművével és azon a vidéken-Kalotaszegen- élesztették újra a *Vasvári-kultuszt* először, ahol az ifjú hős és csapata utolsó napjait töltötte. Amikor *Vasvári Pál* mártír-halált szenvedett, holttestét tömegsírba temették, **így *Teleki Blanka* és mások hiába keresték a holttestét, nem találták meg. Az utódok azonban mégis táblát állítottak neki a közös sír fölött, s érdekes, hogy ez a tábla regényes körülmények között került haza *Tiszabüdre, 1926-ban, Vasvári Pál* születésének 100. évfordulójára. A deszkatáblán, mely ma is a *tiszavasvári Vasvári Pál Múzeumban* található, ezüst lemezre vésve, szürke alapon fekete betűkkel a következő szöveg olvasható.**

VASVÁRI PÁLNAK,

az 1848-49-iki szabadságharc egyik legnemesebb áldozatának

és mintegy 400, vele együtt

1849. JÚLIUS 6-án elvérzett bajtársa

dicső emlékének.

„El ne feledd a mezőt, hol ők elhullának, a

hűk

És a legvégsők a haza jobbjaiból.

Vajh’ama szíveket a haláltól

visszavehetnők

Teljes erőben, úgy, amint dobogának előbb,

Még egyszer vérharcaidat megvívni

szabadság!”

A táblára vésett vers *Morus Tamástól* származik, s lefordította *Arany János és Petőfi Sándor* is, így szinte már „magyar”versnek számított akkoriban. Az idézet igen találó érzékletességgel és hűséggel szimbolizálja *Vasvári Pál* életének legfőbb értelmét, ami *Petőfi*vezéreszméjéhez hasonlóan roppant aktuális és modern vetületű volt, mégpedig a szabadság, a nemzeti függetlenség és a demokratikus haladás prófétájának, mondhatni bajnokának szerepe.

Mivel jelen javaslattételi tanulmány által a kétségtelenül sokirányú tehetséget mutató komplex és teljes életművet javasoljuk a nemzeti értékké nyilvánításra, pozitív módon eltérve a megszokott „forradalmár, szabadságharc hős” egy szerepre hangsúlyt tévő megközelítéstől fontosnak tartjuk megemlíteni munkáinak komoly irodalmi, politikai jövőt jósoló sorát, melyet sajnos a Sors történelmi fintora sajnos kettémetszett:

- Ifjabb éveiben *Sali Bánk* álnév alatt elbeszéléseket írt a szépirodalmi lapokba.
- A *Kisfaludy Társaság* 1845-ben meghirdetett vígeposzpályázatára írta "A szerelmes bajnok" című művét, hexameteres versformában. Forrásnak Károly Róbert egy oklevelét használta fel. A király "lovagi játékban Hunt-Pázmán Mihálynak három fogát kiütötte, miért őt ugyananyi helységgel ajándékozta meg". (A történetet Arany János is feldolgozta 'Pázmán lovag' című vígballadájában.)

Cikkei:

- a *Társalkodóban* (1846. 97. sz. Szóemelés a Horvát-gyűjtemény ügyében);
- az *Életképekben* (VI. 1846. Bús napok, Óriási terv Zsigmond király korából, Michelet és a német tudományos rendszer, VIII–X. 1847–48. Árpádi Andor, Irányeszmék, A márcziusi ifjúság, Irányeszmék az első franczia forradalomból, Irányrajzok: 1. Az ember és tényei. 2. Mysticus);
- a *Pesti Divatlapban* (1846. 30., 31. sz. II. Endre király halála, 1847. 12. sz. Omode Máté, árnyrajz a magyar nádornak életéből, 1848. 16., 17. sz. Az emberi műveltség vázlata);
- a *Honleányok Könyvében* (1847. Szentgyörgyi Czeczilia, Eseménypontok a világtörténet köréből. I. A barátság gyönyörű példája, II. Amarilla);
- a *Losonczi Phönixben* (I. 1851. Nemzetmozgalom Hunyadi Mátyás királylyá választásakor és az 1458-ki hongyűlés);
- a *Történeti Lapokban* (1875. 9. sz. Kiáltványa, Nagyvárad 1849. február 12.); a Magyarországban (1895. 352. s. Naplójából).

Könyv alakban megjelent művei:

- *Végszó Tettes*Ns. Horvát István kir. egyetemi tanár sírjánál. Pest, 1846. június 15. (Fejér Pál néven).
- *Történeti Névtár*. Hazánkban szerepelt nevezetes férfiak és hölgyek élet- és jellemrajzai; vezéreszmék, emlékszavak, népregék és korképekkel földerítve. I. folyam. Pest, 1847. Csák Máté kőnyomatos arcképével.
- *Válogatott politikai írásai* (Budapest, 1948.)
- *Válogatott írásai* (Budapest, 1956.)
- *Elfelejtett írásai* (Budapest, 1985.)

- *Irányeszmék* (Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1988)[4] ISBN 963141308X
- „*A márciusi ifjak egyike én valék*”, (Válogatott írások, beszédek, levelek) (Budapest, 1988.)
- *A szerelmes bajnok* (vígeposz) (Budapest, 1996.)

Tiszavasvári Városa, annak ellenére, hogy nagyon rövid ideig élt az elődtelepülésen, *Tiszabűdön*nevessé vált fia, **komoly és örökérvényű elismerő szimbolikával élve építette be egyébként felvett nevét a két elődtelepülés egyesülésével születő város új nevébe, és viseli ma is büszkén ilyen módon is őrizve *Vasvári Pál* emlékét.** Emellett a város kulturális életét színes és igényes rendezvényeivel meghatározó helytörténeti, régészeti és egyéb kiállításai anyagot, érdekes állandó és időszakos kiállításokat, gyakori gyermek programokat és a közel 14.000 lelket számláló *Nyíri mezőségi* város sokfajta kulturális és szellemi igényét lekövető és kielégítő múzeum, **a jelenleg *Balogh Tamásné Szűcs Zsuzsanna* által vezetett *Vasvári Pál Múzeum* is az ő nevét viseli**, s 2010-ben állandó kiállítást hozott létre névadójára emlékezve. A Múzeum tájékoztatása szerint: *„Vasvári (Fejér) Pál emlékét sok intézmény őrzi határon innen és túl, emlékhelyei vannak Kőrösfőn és Nyírvasváriban. Itt volt az ideje, hogy szülő falujában is kézzel foghatóan megemlékezzenek a Tiszabűd szülöttéről, Fejér Pálról. Az emlékszoba megtekintése során ne várja a látogató, hogy Vasvári Pál bölcsőjével, íróasztalával vagy tintatartójával találkozik, hiszen a rövid, de annál tartalmasabb életet élt 23 éves fiatal hagyatéka nem ezekben a lélektelen tárgyakban, hanem abban a szellemiségben fogható meg, melyről a történelemkönyvek is írnak.”*

Emellett az emlékállítás legklasszikusabb és időtálló módján természetesen **köztéri szobor is őrzi *Vasvári Pál* emlékét városunkban**, melyet minden aktuális emléknapon megkoszorúznak a nevét, szellemiségét és eszméjét tisztelő utókor helyi képviselői.

2009-ben, Vasvári Pál halálának 160. évfordulóján nemzetközi rendezvénysorozat emlékezett az ifjú nemzeti hősreKörösfőn.Az 1848–49-es szabadságharcban a *Rákóczi Szabadcsapat* élén életét áldozó *Vasvári Pál halálának 160. évfordulóján a nemzetközi megemlékezés sorozatán* a kalotaszegi település volt a harmadik állomás. A kétnapos találkozóra *Körösfő testvértelepüléseiről, Tiszavasváriból, Nyírvasváriból, Bugyiból, Pátkáról, Szigetvárról, Székesfehérvárról, Füzesabonyból és Pestszentimréről* érkeztek vendégek, s *a budapestiSajtószakszervezet* is képviseltette magát. A településre érkező vendégek közül már többen részt vettek a *Vasvári Pálra* emlékező előző heti rendezvénysorozat előző két állomásán, *Pestszentimrén és városunkban,Tiszavasváriban* szervezett programokon.

2014- ben, *Vasvári Pál* születésének 188. évfordulóján pedigszintén nívós megemlékezést tartott városunk. A *Városháza* dísztermében megrendezett ünnepi eseményen *Tiszavasvári Város* és a *Járás Hivatal* vezetői mellett részt vettek a testvértelepülés *Nyírvasvári* és az *erdélyi Körösfő* település elöljárói is.A helyi *Vasvári Pál Társaság* által szervezett megemlékezésen az ünnepi gondolatok és tudományos előadás méltóképpen idézte a forradalmárra és szabadságharc hősre.

Idén, 2015.július 5. és 7. között tartották meg a *Vasvári Napokat*, amelyet a körösfői RMDSZ a *Rákóczi- és Bocskai Szövetségek* támogatásával szervezett. A rendezvénysorozat keretében a százhetven éve született *Vasvári Pálra*, az 1848-as forradalom márciusi ifjainak egyikére emlékeztek. A *Vasvári Napokat Nagyváradon Tőkés László* püspök nyitotta meg.

Lényeges még kiemelni, hogy országos szinten is számos oktatási intézményt elneveztek róla, pl.a *Vasvári Pál Általános Iskolát* Dunaújvárosban, a *Nyíregyházi Vasvári Pál Gimnáziumot,* a *Szegedi Gazdasági Középiskola Vasvári Pál Tagintézményét, a* székesfehérvári *Vasvári Pál Gimnáziumot és Újfehértón a Vasvári Pál Tagintézményt.*

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

„A magyar nemzet egységétől"vezérelt 2012. évi XXX. törvény, azaz a hungarikum törvény szellemiségének jegyében nyújtotta be *Tiszavasvári Város Önkormányzata* jelen javaslattételi tanulmányát a *Tiszavasvári Települési Értéktár Bizottsághoz*. Mégpedig azért, hogy neves szülötteinek *Kabay Jánossal* meginduló sorában***Pethe Ferenc* munkásságának egyazon időben benyújtott javaslattételi tanulmánya mellett a származása szerint tiszabűdi papfiúból lánglelkű forradalmárrá, szabadságharcos mártírrá váló, kora aktuálpolitikáját történészként, irodalmárként és aktív politikusként is meghatározó *Vasvári Pál életműve* kapcsán is kérje a települési és ezáltal nemzeti értékké nyilvánítást.** Az életművet elismerő pozitív határozat után pedig mindenképp lényeges a *Vasvári Pál* életmű továbbajánlása a *Szabolcs-Szatmár-BeregMegyei Értéktár* felé, hiszen a fiatalon elhunyt, ám több síkon is maradandó értéket képviselő ifjú *tiszabűdi*származású ifjú komplex életműve országos nívójú, a maga korában az egész magyar nemzet életére kiható jelentőségű volt. Ennek okán pedig a vélhetően pozitív megyei határozat után a *Magyar Értéktár* felé történő továbbajánlása is javasolt kérve a nemzeti értékpiramis felfelé szinteződése alapján előbb a *kiemelt nemzeti értékké,* majd a *hungarikummá* nyilvánítást. **Nemzetünk korszakalkotó, máig is kiható jelentőségű nagyjai közül *gr. Széchenyi István* életműve már *hungarikum,* de még számtalan olyan emblematikus és e nemzeti törvény által megtisztelendő személyisége van a magyar történelemnek, mint akár *Vasvári Pál* is.**

Tiszavasvári Város Önkormányzata az emlékállítás klasszikus és híres, szülötteinek minden tisztelet megadó gesztusai mellett fontosnak tartja a mai kor legújabb méltató eszközeivel is megtisztelni hírességeit. A törvényi megfogalmazás szerint ugyanis: *"a nemzeti értékeink védelme hozzájárul a nemzeti azonosságtudat kialakulásához és megszilárdításához"*.S**ezért nagy a felelőssége a nemzeti értékké nyilvánítást lehetővé tévő, a törvény szellemében cselekvő döntéshozóknak, hogy pozitív döntésükkel mind a helyi, mind az ennél magasabb szintre történő bejutással lehetővé tegyék azt, hogy az ország közvéleménye egy újabb megközelítési és méltatási aspektus által is újból „átgondolja" a sok szempontból bámulatos és ma is modern üzenetet hordozó *Vasvári Páléletművet* is.**

Az *Országgyűlés* kinyilatkoztatása szerint a nemzeti értékeket az egyetemes értékek részének tekintendők, **amely értékek a magyarság múltjának, jelenének és jövőjének dinamikusan fejlődő tárházát adják, az értékalapú nemzeti összefogásalapjaként.** Mi is fontosnak tartjuk, hogy a „kötelességszerű"megemlékezések formáin túl egy olyan törvényi védjegy általi tisztelet-és figyelemmezőbe helyezzük ezt a különleges munkásságot, amely lehetővé teszi minden mai és későbbi generáció számára azt, hogy érté és érző figyelemmel forduljon egy 2 évszázaddal korábbi művelt, hazájáért gondolkodó, alkotó és cselekvő fiatalember felé, átkódolva a maga számár a sorsából kiolvasható, ma is aktuális magatartási mintákat.

Tisztelettel kérjük mindez alapján városunk névadója, az ifjúság életerejének megtestesítője *Vasvári Pálteljes és összetett életművének* a települési értékké nyilvánítását

és egy újabb határozattal a *Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Értéktár* felé történő szíves továbbajánlását.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

1. **MAGYAR NEMZETI LEVÉLTÁR** Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltára, vonatkozó iratanyag
2. **BOKOR** József szerk.: Vasvári 1. A Pallas nagy lexikona, Arcanum: FolioNET
3. **Dr. CSELÉNYI** István Gábor: Egy papfiú a forradalomban: Vasvári Pál (2013. február 22-én. Visegrádon, a Mátyás Király Művelődési Házban elhangzott előadás.)
4. **Dr. CSELÉNYI** István Gábor: Vasvári Pál öröksége
5. **SZINNYEI** József:Magyar írók élete és munkái XIV. Budapest, Hornányszky 1914.
6. **TARJÁN** M. Tamás: Vasvári Pál halála, In.: Rubicon, 2015. december 12. http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1849_julius_13_vasvari_pal_halala/
7. www.tiszavasvár-iskola.hu
8. http://www.nyirvasvari.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=2&Itemid=21
9. http://www.nyhvpg.hu/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=2&Itemid=4
10. http://vasvaripalmuzeum.hu/kiallitas/1
11. http://nyirvasvari.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=152%3Avasvari-napok-erdelyben&catid=7%3Anyirvasvari&Itemid=21
12. http://www.szabadsag.ro/szabadsag/servlet/szabadsag/template/article,PMainArticleScreen.vm/id/1848

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe: http://vasvaripalmuzeum.hu/

III.

MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja:

(Vasvári Pál /eredeti nevén Fejér Pál; Bűd, 1826. július 14. –Havasnagyfalu, 1849. július 5./ történész, filozófus, politikus, forradalmár, a „márciusi ifjak" egyik vezéralakja, honvéd őrnagy Barabás Miklós *litográfiáján.)*

(Vasvári Pál a Vasárnapi Újság 1868. március 15-i számában.)

(Vasvári Pál emléktáblája Budapesten a VIII. kerületben.)

(A 2009-es nemzetközi rendezvényen az ünneplők koszorút helyeztek el a Körösfőn található Vasvári-kopjafánál.)

(Tiszavasvári neves szülöttének, névadójának szobra városukban és a nevét őrző Vasvári Pál Múzeum.)

(A Vasvári Pál Múzeum által 2010-ben megnyitott állandó kiállítás őrzi a névadó emlékét. A múzeum gyűjteményében található a Gábor Áron által 1849-ben öntött viharágyú, és egy településünkre vándorolt patikus, Lukács Ferenc édesapjának, a szabadságharcos Lukács Dénesnek a kelengyeládája, melyben a szájhagyomány szerint a Szent Koronát menekítették a kormány költöztetése során, 1848 végén.)

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek:

3. ***A javaslathoz csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat:***